



Ontwikkeling Integrale Community Concepten in Heuvelland

Rapport 3 Actor-, netwerk- en beleidsanalyse Randstedelijke en Rurale locatie

Wageningen, maart 2009

Remco Kranendonk - Alterra
Madeleine van Mansfeld - Alterra



Inhoud

1. Kader
2. Randstedelijke locatie
 - 2.1 gebiedscommissie
 - 2.2 overzicht lopende projecten
 - 2.3 stand van zaken
 - 2.4 beschrijving organisaties
 - 2.5 conclusie
 - 2.6 kansenkaart – reactie Alterra
3. Rurale locatie
 - 3.1 gebiedsbureau
 - 3.2 ontwikkelingen gebieden
 - 3.3 projecten en organisatie
 - 3.4 conclusie
4. Conclusie en advies fase 3

1. Kader

In deze notitie wordt vanuit het perspectief van het landelijke gebied bijgedragen aan het ontwerp van ICC's op de randstedelijke (2) en rurale (3) locatie. In 4 wordt een doorkijk gegeven naar fase 3. Het gaat om het inventariseren van ontwikkelingen en netwerken, waarop zou kunnen worden geanticipeerd door de projectleiders van Ons Zuid-limburgs land om te komen tot een verbinding met de thema's van het landelijke gebied en inbedding in de fysieke, organisatorische en thematische structuren binnen de regio. In de beschrijvingen worden op het niveau van actoren, netwerken, beleid en project concrete mogelijke verbindingen gepresenteerd.

Dit vindt plaats op basis van deskstudie, verkenning van internet en gesprekken metsleutelactoren vanuit het landelijke gebied. Doel is een situatieanalyse van personen, netwerken, thema's, projecten en ontwikkelingen, op basis waarvan nieuwe stappen in het ontwikkelingsproces van ICC's kunnen worden ontworpen. De activiteit geldt als een belangrijke voorbereidende stap voor de ontwerpbijskomsten van de randstedelijke en de rurale locatie. Ook biedt de uitkomst aanknopingspunten voor het aangaan van strategische beslissingen op het niveau van de provincie, voor het verbreden van de opdracht aan gebiedsmakelaars en concrete aanbevelingen voor verbindingen tussen ontwikkelingen op het platteland en ICC's.

Binnen de verkenning is aandacht voor:

- Bestaand beleid
- Initiatieven in plangebied
- Samenstelling netwerk
- Lopende projecten
- Agenda
- Beschikbaarheid van middelen
- Bekendheid met zorgsector en ICC
- Integratie tussen functies en sectoren
- Strategieën organisaties in landelijk gebied

Binnen het landelijke gebied wordt vooral gekeken naar de functies landbouw, natuur, landschap en water.

2. Randstedelijke locatie

Deze notitie is een inventarisatie van het groene netwerk, beleid ten aanzien van het landelijke gebied, projecten, beleid, ontwikkelingen en kansen. De notitie is gebaseerd op inventarisatie van documenten en websites en een gesprek met de gebiedsmanager Westelijke Mijnstreek.besc Hieronder wordt de werkwijze van het gebiedsgerichte beleid (2.1), een aantal lopende projecten (2.2), de stand van zaken vanuit het perspectief van de gebiedsmanager (2.3) en enkele organisaties (2.4) beschreven. In 2.5 wordt afgesloten met een conclusie en met aanbevelingen op welke wijze de ICC-ontwikkeling en het netwerk van het landelijke gebied met elkaar te koppelen.

2.1 Gebiedscommissie Westelijke Mijnstreek

Het gebied Westelijke Mijnstreek bestaat uit de gemeenten: Susteren, Sittard-Geleen-Born, Stein, Schinnen, Beek. Het gebiedsbureau is het loket voor vragen over projecten

en centraal gelegen in de Randstedelijke projectlocatie: aniken 1 6174 RA
SWEIKHUIZEN Email: info@gebiedsbureau.nl, Telefoon: 046 439 89 87 Website:
www.gebiedsbureau.nl

Doelstelling en taken

Het Gebiedsbureau fungeert als uitvoeringsapparaat in het kader van Vitaal Platteland van de Gebiedscommissie Westelijke Mijnstreek. Het Gebiedsbureau heeft als zodanig een aantal kerntaken:

1. Programma - Het opstellen en bijhouden van een gebiedsprogramma waarin de doelen van Vitaal Platteland worden vertaald naar regiospecifieke beleidsdoelen;
2. Ondersteuning - Het ondersteunen en faciliteren van projectindieners bij het aanmelden van hun project;
3. Toetsing - Het opzetten en toepassen van een toetsingsmethodiek waarmee de mate van doelbereik van projecten t.o.v. de prioritaire doelen wordt gemeten;
4. Plan - Aan de hand van de resultaten van de toetsing wordt een concept jaarplan met de hoogst scorende projecten opgesteld;
5. Monitoring – Het bijhouden van de ontwikkelingen op het gebied van plattelandontwikkeling, dit betreft zowel de goedgekeurde projecten in uitvoering als alle andere relevante ontwikkelingen;
6. Draagvlak – Middels communicatie (folders, advertenties, internet, symposia etc.) alle bij het platteland betrokken actoren informeren en zo veel mogelijk betrekken bij het ontwikkelen en uitvoeren van gebiedsgericht beleid.

Deze taken zijn door de Gebiedscommissie Westelijke Mijnstreek aan het Gebiedsbureau toegekend. Alle stukken, methodieken en/of uitkomsten zijn echter pas definitief nadat de Gebiedscommissie deze heeft vastgesteld. Het Gebiedsbureau heeft geen eigen beslissingsbevoegdheid.

Netwerk; leden van de Gebiedscommissie:

L. Frederix (Voorzitter)
R. Guyt (Gemeente Sittard-Geleen)
H. Govers (Gemeente Stein)
H. Driessen (Gemeente Schinnen)
J. Verheesen (Gemeente Echt-Susteren)
J. Bijen (Gemeente Beek)
C. Lebens (Waterschap Roer en Overmaas)
H. Slangen (Stichting Milieufederatie Limburg)
E. Habets (Vereniging Natuurmonumenten)
H. Salden (LLTB)
W. Janssen (LLTB)
F. Beckers (VVV Zuid Limburg)

Medewerkers Gebiedsbureau:

Paul Flapper - Gebiedscoördinator (DLG)
Ria Magermans - secretariaat
Jos Schrijen - Regiomanager Westelijke Mijnstreek (Provincie Limburg)

Gebiedsbureau Westelijke Mijnstreek
Gebiedsmanager Jos Schrijen

Tel.: (043) 389 72 54
E-mail: jcm.schrijen@prvlimburg.nl

Visie

In de aanpak van het gebiedsgericht beleid in de Westelijke Mijnstreek wordt gebruik gemaakt van de lagenbenadering. De volgende lagen worden onderscheiden:

Laag 1: Water

De beken zijn belangrijke afvoerkanalen van het regenwater dat via vele stromen en beekjes via de Maas naar de Noordzee wordt geleid.

Laag 2: Oevers, natuur en landschap

Op de verbrede oevers langs de beken ontstaan waardevolle ecosystemen.

Laag 3: Routes

Langs de beken worden wandel-, fiets- en ruiterspaden aangelegd die met elkaar zijn verbonden.

Laag 4: Economie

Waar mensen recreëren, wordt dorst gelaafd en de lekkere trek gestild.

Laag 5: Educatie en historie

Beken vertellen een verhaal. Hun aantrekkingskracht is ouder dan de mensheid zelf. In eerste instantie is het landschap door de beken gevormd.

Laag 6: Samenhangend geheel

Alle aspecten samen maken van de beken een samenhangend geheel of 'Gestalt' in de beleving van de mens.

2.2 Overzicht lopende projecten

Verbreiding A2

Centraal en integrerend project is de verbreding van de A2. Het is de aanleiding voor het opstellen van de *Visie Groene Waarde (Grontmij, te presenteren 3 juli 2008)*: uitwerking als een van de 5 pijlers in het coalitie akkoord van GS, zo heeft het politieke prioriteit.

In het kader van de A2 verbreding werkt het gebiedsbureau in nauwe samenwerking met de gemeenten en overige partijen in de Westelijke Mijnstreek aan een integrale gebiedsvisie voor het buitengebied. Het doel om inzicht te krijgen in de groene waarden in het buitengebied van de Westelijke Mijnstreek. Bij de groene waarden gaat het om de thema's landbouw, natuur, water en landschap. Bij de visieontwikkeling wordt nauw afgestemd met de overige ontwikkelingen die binnen en buiten de in de regio Westelijke Mijnstreek aan de orde zijn.

In een aantal interactieve sessies is met alle betrokken partijen, zowel ambtelijk als bestuurlijk, toegewerkt naar de visie. Een belangrijk onderdeel van de visie is het vormgeven van de ecologische oost-west verbindingen tussen de Grensmaas en de robuuste verbindingzone Schinveld-Mook (de sporten in de ecologische ladder). Het ontwerp van de groenstructuur is verbeeld als een ladder met aan de ene kant de Maas en aan de andere kant de Ecologische Hoofdstructuur (Duitse grensgebied). In de

Westelijke Mijnstreek zijn twee sporten, de verbindingen tussen de stijlen: Noordelijk deel van de Graven en ten zuiden van Beek. [zie kaartmateriaal]. In de visie en het ontwerp zijn de lopende projecten en ontwikkelingen opgenomen. Hieronder worden deze opgesomd:

Beekdalproject: http://www.beekdalen.nl/Beekdalen_home.htm

Het *Beekdalenproject* omvat een integrale ontwikkeling van de Geleenbeek en Rode Beek, waarbij aan de hand van een zes-lagen-model het volledige potentieel van de beken wordt benut. Omdat beide waterlopen samen meer dan 55 km lang zijn – waarvan ca. 6 km over Duits grondgebied - en omdat het aanpalende natuur- en recreatiegebied zich over een oppervlakte van ca. 31.000 ha uitstrekt, zijn heel veel verschillende partijen en belanghebbenden bij het Beekdalenproject betrokken. Dat stelt uit oogpunt van efficiëntie en doelmatigheid een strakke regie voorop. In Plinthos is het Kenniscentrum Beekdalen is gevestigd. Dit centrum stimuleert, coördineert en begeleidt het project. Hiertoe is een projectmatrix uitgewerkt waarin alle aandachtsgebieden per tracé langs de beek worden gekoppeld aan de betrokken partijen die input leveren.

- Geleenbeek (corio glana): start met projectorganisatie, projectbureau, projectleider Jos Geurts, gemeente Heerlen, start van projecten. Voor de Geleenbeek is een ontwikkelingsvisie gemaakt, die vanaf 2006 haar uitwerking zal krijgen. In deze visie, waartoe Landschapspark de Graven het initiatief nam, wordt van een reeks zorgvuldig geplande acties en hersteloperaties uitgegaan voor het gehele stroomgebied. Deze betreffen de ecologie van en rond de beek, de oevers, de recreatieve verbindingen voor voetgangers en fietsers en het cultuurhistorisch belang van de beek voor streekgeschiedenis en landschap.
- Rode Beek: met Duitsland, opzet van projectorganisatie (investeringen provincie 7,5 mln, waterschap 3,5 mln, ook gemeentelijke bijdrage gevraagd).

Landschapspark de Graven - www.degraven.nl

Stichting de Graven – Leon Frederix is spin in het web.

Het bestuur van Stichting Landschapspark De Graven bestaat uit het Waterschap, de Milieufederatie, Recron, LLTB, de verschillende gemeenten en de Provincie. Daarnaast is er sprake van een intensieve samenwerking met derden, waaronder VVV Zuid-Limburg.

Het doel van het park is het vinden van een nieuwe balans tussen ecologie en natuur, waarbij de elementen bos, water, landbouw en cultuurhistorie in onderlinge samenhang worden aangepakt en verbeterd. De eerste resultaten van dit omvangrijke project zijn inmiddels zichtbaar.

Landschapspark De Graven is circa 5.700 ha groot en omvat het gebied van Kasteel Millen in Sittard tot de Mulderplas in Schinnen. Tot voor kort was dit deel van Limburg door versnippering van het landschap moeilijk voor de toerist toegankelijk. Met de oprichting van Stichting Landschapspark de Graven wordt geïnvesteerd in natuurontwikkeling, zoals erosiebestrijding, bosaanleg en het in natuurlijke staat terugbrengen van beken, graften en holle wegen.

Er is sprake van diversiteit van landschapstypen: plateaus, hellingen, beekdalen en lössgronden. Daarnaast wordt het gebied gemarkeerd door een groot scala aan cultuurhistorische aspecten, zoals monumentale kastelen en molens.

In alle ontwikkelingen is de positie van de landbouw van essentieel belang. Samen met agrariërs wordt gezocht naar alternatieve economische activiteiten die er zijn op het gebied van agrarisch natuurbeheer. Daarbij wordt gekeken naar functies buiten de traditionele landbouw om. De boer die wordt ingezet als landschapsbeheerder bijvoorbeeld. Maar ook valt te denken aan activiteiten op het gebied van erfbeplanting, biologische landbouw of educatie. Samen met de 120 boeren die in het gebied wonen, en met ondersteuning van de Mergelland Corporatie wordt door de initiatiefnemers van het landschapspark bekeken welke gronden vrijkomen voor een natuurbestemming.

Binnen Landschapspark De Graven heeft een en ander geleid tot een algemeen draagvlakonderzoek door Area onder agrariërs om concreet te werken aan Agrarisch Natuurbeheer. Deze actie werd actief begeleid door een groep 'uit het veld'. Dit heeft geresulteerd in de aanstelling van een projectcoördinator Agrarisch Natuurbeheer (PAN) in de periode 2003-2006. Deze was gedurende één dag per week werkzaam vanuit Plinthos.

Kavelruil initiatief Kollenberg (projectorganisatie)

In 2008 start de voorbereiding voor het integrale project Kollenberg. Het gebied Kollenberg ligt met zijn vele hellingen en kleine landschapselementen als een 'groene long' ten oosten van Sittard. Het gebied is ongeveer 250 hectare groot en is geschikt voor een gebiedsgerichte aanpak via vrijwillige verkaveling. Agrarische bedrijven krijgen de kans om hun verkaveling te verbeteren, geïsoleerde natuurlijke elementen als graften en hellingbosjes worden verbonden, erosie wordt tegengegaan en wandelpaden worden aaneengesloten.

Op en rond de Kollenberg liggen met name op de hellingen enkele natuurlijke elementen geïsoleerd van elkaar. Daarnaast speelt erosie een rol van betekenis. Het gebied, zo kort nabij stedelijk gebied, is recreatief slecht ontsloten. De diverse overheden hebben voldoende grondpositie in het gebied om de overheidsdoelen te realiseren en agrarische bedrijven kunnen kansen benutten die liggen op het gebied van structuurverbetering, hamsterbeheer en overige groen blauwe diensten. Vandaar dat wordt een gebiedsgerichte aanpak wordt toegepast en wordt gestreefd naar een vrijwillige verkaveling. De volgende doelstellingen worden hierbij beoogd:

- Aanleg van nieuw bos op hellingen
- Inrichting EHS
- Structuurverbetering landbouw
- Realiseren regenwaterbuffer en maatregelen ter bestrijding van erosie
- Herstel en aanleg van landschapselementen
- Realiseren hamsterkernleefgebied
- Verbeteren recreatieve ontsluiting

De wensen van de verschillende overheden in het project zijn reeds bekend; het waterschap wil de erosieproblematiek aanpakken, de gemeente wil goede recreatieve verbindingen en een fraai buitengebied voor haar burgers en Rijk, provincie en Natuurmonumenten willen invulling geven aan de ecologische hoofdstructuur. Het is van groot belang dat de huidige gebruikers van het gebied, de agrariërs hun wensen ook kenbaar maken zodat daar in de gebiedsuitwerking nadrukkelijk rekening mee gehouden kan worden. Een gedegen bedrijfswenseninventarisatie wordt nu gezien als een eerste stap naar een gebiedsgerichte aanpak.

In het integrale project Kollenberg zijn de volgende partijen betrokken:

- gemeente Sittard-Geleen
- Waterschap Roer en Overmaas
- LLTB
- Grondeigenaren en gebruikers
- Natuurmonumenten
- Korenwolfcommissie
- Provincie Limburg
- Dienst Landelijk Gebied

Nationaal Landschap

Samenwerkingsverband van natuur- en landschapsorganisaties, alsmede recreatie. IVN (natuureducatie), landschapsbeheerders, IKL, VVV, CNME, LLTB. Het zijn vooral belangenorganisaties. De verbinding met overheden en vooral gebiedsprogramma's is nog niet zo sterk. Provincie en gemeenten zijn nauwelijks actief met de beleids categorie. Het initiatief voor plan- en projectontwikkeling ligt vooral bij natuurorganisaties. De vraag is of de activiteiten doorwerken binnen beleid.

Om de bekendheid en herkenbaarheid van het Nationaal Landschap Zuid Limburg te vergroten is door het IVN Consulentenschap Limburg in 2006 een projectvoorstel geschreven en ingediend bij de gebiedscommissie Maastricht Mergelland, gericht op een geregisseerde aanpak van de voorlichting en educatie in het Nationaal Landschap. De gebiedscommissie heeft geadviseerd te komen tot een breder en met het IKL afgestemd projectvoorstel voor het Nationaal Landschap.

Om de Nationale Landschappen op de kaart te zetten en voor bewoners en bezoekers een goede uitstraling te geven is een gerichte en (publieks)communicatie en marketingstrategie ('branding') noodzakelijk. Het behoud en de ontwikkeling van een kwalitatief hoogwaardig Nationaal Landschap Zuid Limburg kan alleen slagen met betrokkenheid van alle partijen uit de streek; ieder vanuit zijn eigen kunnen maar met een gemeenschappelijk belang. Het vraagt een vaste koers voor de toekomst zonder het gebied daarmee 'op slot te zetten' voor nieuwe ontwikkelingen. Sterker nog,....nieuwe economische dragers voor het platteland zoals *leisure, health care, wellness, senioreconomie* e.d. kunnen de kwaliteit van het Nationaal Landschap verhogen maar zijn ook afhankelijk van een hoogwaardig en aantrekkelijk landschap. Het is duidelijk dat hier aanknopingspunten liggen voor het gezamenlijk uitwerken van zorglandschappen.

In 2006 en 2007 is door een coalitie bestaande uit de stichting IKL, het IVN, CNME Maastricht e.o. Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, VVV Zuid Limburg de LLTB en de provincie Limburg een communicatieplan ontwikkeld genoemd 'collectieve communicatie van de activiteiten in het Nationaal Landschap Zuid Limburg'. Dit plan ligt ten grondslag aan het projectplan 'Nationaal Landschap Zuid Limburg op de kaart'.

Het project beoogt de samenwerking en de tussen partners -actief in het landschap- te vergroten, door met de direct betrokkenen een samenhangend aanbod van activiteiten te ontwikkelen. De direct betrokkenen zijn onder andere de (vertegenwoordigers) van de 26 IVN afdelingen, 3 NME centra, de stichting IKL, de recreatiesector waaronder de regionale VVV, de 3 grote terreinbeherende organisaties, cultuurhistorische organisaties zoals heemkundeverenigingen, belangenorganisaties zoals de LLTB-afdelingen en de 20 lokale overheden. Het resultaat is de beschikbaarheid van een samenhangend/

gecoördineerd aanbod aan natuur-, milieu-, cultuurhistorische- en educatieve publieksactiviteiten (zoals wandelingen, natuurwerkdagen, schoolactiviteiten) in de vorm van brochures/folders en in digitale vorm. Zo hanteren Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten een inhaalslag voor het op peil brengen van de terreinen in functie van het Nationaal Landschap. In dit verband heeft Staatsbosbeheer in 2007 een landschapsanalyse uitgewerkt die ingezet wordt voor structureel herstel te bereiken van de ‘cultuurhistorische parels’ van deze terreinbeheerder. Hiervoor worden eigen middelen en extra LNV gelden aangeboord. Daarnaast zullen de uitkomsten van een nadere analyse van de recreatieve behoefte aan natuur en landschap in ieder geval voor Staatsbosbeheer richtinggevend zijn voor het gericht differentiëren van het recreatieve aanbod van de Zuid Limburgse natuurgebieden.

Landschapsorganisaties zijn enthousiast over het gezamenlijk opstellen van een landschapsontwikkelingsplan, zoals in Voerendaal ihkv Landschapsvisie Limburg.

Volgens onderzoekers van Alterra kan de agrarische sector in Zuid Limburg toekomst hebben indien de combinatie van een ‘productiepijler’ gekoppeld kan worden aan een ‘sociale pijler’ en/of een ‘ecologische pijler’. Gedacht kan worden aan kamperen bij de boer, streekproducten verkoop (aan huis), zorgboerderijen, rondleidingen verzorgen, begroetingscursussen voor nieuwe plattelanders, landgoedvorming, natuur- en landschapsbeheer e.d. Met dit soort activiteiten kan de sector zich verbreden in ondernemerschap en aansluiten op een groeiende regionale vraag. Daarmee is de status van Nationaal Landschap van strategische betekenis voor een gerichte (groene) koers van de agrarische sector. Indien de (toekomstige) bedrijfsontwikkelingen van de sector mooi aansluiten op de (lokale uitwerking van) de Landschapsvisie van Zuid Limburg en de Nationale Landschapswaarden lijkt verankering van de maatschappelijke positie van de sector voor de hand te liggen. Duurzaam behouden, inrichten en beheren van het buitengebied is een gemeenschappelijk belang. Vanuit de agrarische sector wordt voorgesteld prioriteit te geven aan beheer van het landschap via agrariërs tegen een markconforme beloning.

Landschapsvisie Limburg

De landschapsvisie is geen plan in de juridisch-planologische zin. De formele status is een advies, dat fungeert als inspiratiebron, die richting geeft aan de landschapsontwikkeling in Zuid-Limburg. Het is een intentieverklaring met uitwerkingen die laten zien hoe behoud en ontwikkeling van de kernkwaliteiten gestalte kunnen krijgen in het Nationaal Landschap Zuid-Limburg.

Volgens de visie bestaan er veel mogelijkheden voor versterking van de landschapswaarden rond de Geleenbeek. In het gebied ten westen van Sittard worden minder maatregelen voorgesteld. Samen met het zichtbaar maken van de Geleenbeek in het stedelijke gebied is in dit gebied sprake van een nieuwe ontwerpuitdaging.

2.3 Stand van zaken Westelijke Mijnstreek

Interview met Jos Schrijen, gebiedsmakelaar, 6 juni 2008

Jos Schrijen, gebiedsmanager gebiedsbureau Westelijke Mijnstreek, sinds 3,5 jaar. Schrijen is een uitermate geschikte persoon om te betrekken in de ICC-ontwikkeling in de Westelijke Mijnstreek, dus op de Spaubeek/De Graven locatie als ook op de Walramstraat. Schrijen is een netwerkmanager, die continu op zoek is naar verbindingen

en naar gemeenschappelijkheid. Hij is verantwoordelijk voor het behalen van de ILG-prestatiedoelen (Provinciaal Meerjarenprogramma en Platteland in Uitvoering) zoals provincie Limburg met het Rijk heeft afgesproken. Het gaat hierbij om 246 provinciale doelen, niet doorvertaald naar gebieden.

De gebiedsmanager heeft enerzijds een provinciaal netwerk met bestuurders en sectorspecialisten, anderzijds een regionaal netwerk met LLTB, individuele agrariers, Natuur en Milieu, waterschap, gemeenten (Stein, Schinnen, Beek en Geleen-Sittard), Regio Westelijke Mijnstreek, DLG en projectorganisaties als de Graven, Kollenberg, Beekdalenproject en verbreding A2.

Op het gebiedsbureau vindt samenwerking plaats tussen de provincie en DLG. DLG is verantwoordelijk voor: kaarten maken, kennis inbreng, grondverwerving, netwerk op gemeenten en waterschap.

Het netwerk van het gebiedsbureau is redelijk traditioneel (de belangenbehartigers van de sectoren en functies van het landelijke gebied: landbouw, natuur, landschap, water, recreatie en overheid), maar de manier van werken past helemaal binnen innovatieve projecten. Men zit niet vast aan verkokerd beleid, subsidiepotten en procedures. De gebieden krijgen 7 jaar de tijd om de doelen te halen, zo is flexibiliteit in de tijd en in procedures ingebouwd. Om de doelen te behalen wordt een netwerk gebouwd, worden mensen en initiatieven aan elkaar geknoopt, wordt er gesleuteld aan projecten en beleidsdoelen, projecten opgenomen binnen programma's, wordt financieringsstromen, want aan ilg-financiering zit een verplichting tot cofinanciering, aan elkaar gekoppeld en wordt de politiek beïnvloed (voorbereiden van raadvragen met gemeenteraadsleden) etc Kortom de opgave is het leggen van nieuwe verbindingen, het verbinden van de netwerken en het vinden van steun voor de initiatieven en projectontwikkeling. Samenwerken is van belang. Enthousiasme uitstralen en een bescheiden houding zijn cruciaal.

Doel van de gebiedsmanager streeft continu integratie van initiatieven en verweving van netwerken na. Zo zijn diverse projectorganisaties in de Westelijke Mijnstreek met elkaar verbonden, bijvoorbeeld in het Plinthos gebouw.

Van de volgende thema's zullen nog inventarisaties aan de visie Groene Waarden worden toegevoegd: volkshuisvesting, logistiek. Vervolgactiviteiten van Visie Groen Waarde zijn schetsateliers en ontwerpessies. Hierop zou goed kunnen worden aangesloten met de kanskaarten zorglandschap.

De inschatting van Schrijen is dat met uitvoering van de visie Groene Waarden de ILG-doelstellingen worden gehaald. Ook zitten de doelstellingen van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) er helemaal in, alsmede de uitwerkingen van Nationaal Landschap door de natuur- en landschapsorganisaties. Erosie is een van de belangrijke thema's en water als 'specifiek ecologische functie'. Het waterschap heeft geparticipeerd in het proces tot opstellen van visie Groene Waarden.

Er lijkt een goede basis te bestaan voor uitvoering van de visie Groene Waarden. Er zijn echter nog wel een aantal lastige opgaven:

- de georganiseerde landbouw zal net als dat men de Landschapsvisie Zuid-Limburg heeft verworpen, ook de Groen Waarde visie niet steunen. Een visie met plankaarten wordt vaak gezien als een bedreiging. De inschatting is echter

- dat het voor 80% van de individuele agrariers in het gebied wel acceptabel zal zijn.
- agrariers in het gebied zijn vooral bezig met productie en schaalvergroting. Er is weinig interesse in verbreding. Ook het project Kollenberg, gericht op vrijwillige ruilverkaveling, zorgt onder de agrariers niet voor veel beweging (kleine percelen, families; alleen publiek bezit (BBL) beweegt)
 - gemeenten in Westelijke Mijnstreek hebben een traditie van stedelijk denken, bovendien heeft een gemeentelijke herindeling plaatsgevonden. De energie voor Landschapspark de Graven en andere projecten is vrij bijzonder te noemen en is echt een uitkomst van een proces van bouwen van netwerken en van gezamenlijke verhalen en toekomst.
 - er is geen verbinding met zorgsector, wel bekendheid met activiteiten van Orbis, maar niet in relatie tot het landelijke gebied, zorglandschappen
 - sectorspecialisten, met name op de provincie, vinden het lastig te accepteren dat in integrale gebieds- en planontwikkeling niet altijd 100% van de doelen worden bereikt.

Een gemiste kans voor de Westelijke Mijnstreek noemt Schrijen het achterblijven van aanbod in B&B en andere recreatieve dienstverlening langs Pieterpad en fietsroutes. In aangrenzende gebieden (Duitsland, met name, en België) zijn geslaagde voorbeelden te zien. Agrariers in de Westelijke Mijnstreek zijn niet bereid te investeren. Hierop is dus aanvullende actie nodig, voor het benutten van kansen die de kansenkaart oplevert.

De gebiedsmanager is bereid mee te denken in het ICC-ontwikkelingsproces. Schrijen gelooft in het verhaal en vindt het uitdagend. Hij is zelf betrokken bij nieuwe initiatieven met betrekking tot branding. Voorts ziet hij mogelijkheden in internationaal perspectief, zoals het aantrekken van buitenlanders met de toenemende kwaliteiten die het Heuvelland te bieden heeft. Hij noemt de belangstelling voor de DSM-campus (3000 hoogopgeleide medewerkers), de landschappelijke kwaliteit, de hoge kwaliteit van de verblijfsrecreatie en besteedbaar inkomen en toenemend kapitaal van de grijze golf. De gebiedsmanager is zeer te spreken over de plannen met Waterley. Schrijen is in staat om inhoudelijk en procesmatig de relatie tussen zorg en het landelijk gebied te maken en te zorgen voor financiële, projectmatige en relationele inbedding. Voor een kwalitatief ontwerp en uitvoering van een zorglandschap ontbreken nog partijen, zoals kennisinstellingen, zorginstellingen en financiële instellingen, juist het netwerk rond het Transforum projectteam onder leiding van Orbis.

2.4 Beschrijving organisaties in Westelijke Mijnstreek

Regio Westelijke Mijnstreek

Van Sint Feijth is de programmamanager van de Regio Westelijke Mijnstreek, belast met het programmanagement van het Regionaal Ontwikkelingsprogramma 2007-2013. Hoofdtaken zijn de initiëring, uitvoering en bewaking van de regionale projecten. 046-4778045. <http://www.regiowestelijkemijnstreek.nl/home.html>

Binnen het programma wordt rekening gehouden met krimpscenario's en wordt een relatie gelegd met de A2-verbreding, de DHV studie. In de periode 2006-2009 wordt 80000 euro besteed aan projecten Natuur en Landschap, via het gebiedsbureau.

Limburgs Landschap

Contactpersoon: E. Staal

Limburgs Landschap is eigenaar van het Wolfhagerbos, 9 ha vochtig populieren- en wilgenbos, ligt ten noorden van Schinnen. Het gebied wordt doorsneden door de Kakkert; tevens is een moerasje in het terrein aanwezig. Het Wolfhagerbos heeft een ongewone ontstaansgeschiedenis. Onder het gebied liggen uitgestrekte gangenstelsels van kolenmijnen. Deze ondermijning heeft tot verzakking geleid, waardoor het gebied tegenwoordig relatief nat is. In 1992 heeft DSM het Wolfhagerbos aan Het Limburgs Landschap geschonken, ter gelegenheid van het 60 jarig jubileum van de Stichting. Het mijnverzakkingsgebied heeft zeker potenties om zich tot een interessant natuurgebied te ontwikkelen. Er treedt sterke kwel op, een goede indicatie voor de mogelijkheden die zeldzame plantensoorten hier in de toekomst hebben. Door een paddentunnel onder de nabijgelegen weg kunnen padden de uit de streek het gebied veilig bereiken.



Natuurmonumenten

Hieronder een overzicht van Natuurmonumententerreinen in Westelijke Mijnstreek

Spaubekerbos

Dit hellingbos ligt langs het Hoogbeekskan. Het bestaat voornamelijk uit oude beuken waaronder weinig kruiden groeien. In het deel met essen en eiken vindt u gele dovenetel, gewone salomonszegel, gevlekte aronskelk en bosanemoon. Het vlakke deel van het beekdal is beplant met populieren. In het loofbos ten noorden van de boomgaard groeien langs de beek slanke sleutelbloem, dagkoekoeksbloem en robertskruid. Ruïne In het gebied leeft de das. Andere zoogdieren zijn vos, steenmarter, bunzing en eekhoorn. In het bos bevindt zich de ruïne van een openluchttheater dat in de jaren vijftig door de plaatselijke bevolking is gebouwd voor muziek- en toneelvoeringen. Het wordt tegenwoordig niet meer gebruikt.

Geleenbeekdal

De gebieden van Natuurmonumenten in het Geleenbeekdal liggen verspreid door het beekdal. Natuurmonumenten bezit delen van de Wanenberg en het Stammenderbos, de Muldersplas en nog verschillende kleine, verspreid liggende bosjes en hooilandjes.

In 1999 namen de gemeenten Sittard, Geleen en Schinnen het initiatief om een toegankelijk natuurgebied te realiseren: Landschapspark De Graven. Natuurmonumenten is binnen dit landschapspark een belangrijke samenwerkingspartner. Een verborgen, groene parel tussen drukke Limburgse steden. De Geleenbeek is een onderdeel van Landschapspark De Graven en biedt een verscheidenheid aan natte graslanden, hellingbossen en moerasbosjes. Over een afstand van tien kilometer komen kleine landschapselementen als poelen, bosjes, heggen en graften terug. Zo kunnen dieren en planten zich gemakkelijk langs de beek verspreiden. Door de afwisseling in hoogte, bodemstructuur en vochtigheid is in het Geleenbeekdal een grote variatie in flora en fauna aanwezig. Begin maart bijvoorbeeld groeien er speenkruid en bosanemonen. Ook kunt u er reeën en eekhoorns zien. De Danikerberg werd in 1997 aan Natuurmonumenten geschonken. Hier is in een voormalige steenfabriek het Centrum voor Natuur- en Milieueducatie Westelijke Mijnstreek gevestigd. Langs de Platsbeek en bij de Muldersplas liggen hooilandjes en een bronbosje. In het Kathagerbroek ligt een zeer waardevol hooilandje. In het beekdal leven veel zeldzame dieren, zoals de zeggekorfslak. Begin maart laten de heggenmus, staartmees en kuifmees volop van zich horen. Ook de grote bonte specht en de grote gele kwikstaart is hier te zien en te horen. En met een beetje geluk ziet u een ijsvogel in de buurt van het water.



Vrouwenbos(ten oosten van Beek, 3 ha)

Dit bosje ligt midden in het agrarisch landschap op een helling. De ondergroei is sterk verruigd: er groeien onder meer braam, hazelaar, wilgenroosje en brandnetel. Het loofbosje wordt gebruikt om trekvogels te tellen. In het late najaar kunt u hier koperwiek, roek en groenling aantreffen

Kelmonderbos

Deze drassige graslandjes en percelen helling- en moerasbos liggen in het dal van de Keutelbeek. Natuurmonumenten verwijderd geleidelijk de aangeplante populieren in het moerasbos om ruimte te maken voor boomsoorten die hier van nature thuishoren. Enkele plantensoorten die hier voorkomen zijn robertskruid, groot heksenkruid en bosandoorn. In het gebied leven veel soorten vogels en vleermuizen. Ook komen hier dassen voor.

Hof van Limburg

De Hof van Limburg is de naam van een multifunctioneel landschapspark in de stadsregio Sittard-Geleen. Samen met de gemeente werkt Natuurmonumenten aan de realisatie van 40 ha bos en natuur met veel recreatief-toeristische voorzieningen. Het park wordt ontwikkeld in nauwe relatie met de Tuinboulevard (Gardenz) en Landschapspark De Graven.

IKL

Dorpen in het groen is een programma van het IKL (Instandhouding van Kleine Landschapselementen). IKL heeft dorpen geselecteerd op basis van bereidheid gemeente en belangstelling van dorpsraden en de mogelijkheden vanuit landschap. In de periode 2008-2010 wordt per dorp 65000 euro geïnvesteerd een groene dorpsrand.

Verder kan IKL bijdragen aan de aanleg van het herstel van hoogstamboomgaarden, communicatie en educatieactiviteiten als de bloesemmaand, struinboomgaarden, hoogstamarrangementen en routeboekjes. Voorts geldt dit voor de Werkdagen in het landschap voor primair en voortgezet onderwijs (uitbouw adoptieproject) en bedrijven en het ontwikkelen van informatiedragers als IKL routebeschrijvingen, kijkvensters en infopanelen.

Landbouw

Volgens de LLTB is het een misverstand dat gebied kwa landbouw aan het leeglopen is. Er is sprake van een proces van schaalvergroting en van verbreding. Dit gaat hand in hand. Inzet van LLTB is om aan te tonen dat natuur – landbouw - recreatie en stedelijke omgeving in Zuid-Limburg hand in hand kunnen gaan. LLTB werkt aan een toekomstvisie op de landbouw. De rol van de LLTB (obv gesprek van Rik Eweg, Noud Jansen en Arvalis) in de ICC ontwikkeling in Heuvelland kan als volgt zijn:

- bij schil 1 meedenken over locaties en betrekken van ondernemers, wellicht ook adviserende rol richting agrarische ondernemers
- bij schil 2 en 3: deelnemen aan de bestuurlijke inbedding, samen met oa Orbis, provincie, Rabo enz, om ook een bestuurlijke omgeving te creëren om letterlijk en figuurlijk ruimte te scheppen voor dit soort ontwikkelingen

Waterschap

De voorbereidingen voor een nieuw waterbeheersplan zijn inmiddels opgestart. Het nieuwe waterbeheersplan gaat parallel lopen in de nieuwe zesjaarlijkse cyclus van het Stroomgebiedsbeheersplan Maas, dat voortkomt uit de

systematiek van de Kaderrichtlijn Water en het Nationaal Bestuursakkoord Water. De vaststelling van het (Deel)Stroomgebiedsbeheersplan Maas, de Aanvulling op het Provinciaal Omgevingsplan Limburg voor het waterbeleid én het nieuwe Waterbeheersplan Waterschap Roer en Overmaas 2010-2015, is gepland op uiterlijk 22 december 2009, na publicatie van de betreffende concepten/ontwerpen op uiterlijk 22 december 2008.

De gemeente Beek en Waterschap Roer en Overmaas willen een plan ontwikkelen voor het ontkoppelen van de Keutelbeek en het riool vanaf Genbroek tot aan de Geleenbeek. Nu nog loopt het schone bronwater van de Keutelbeek het riool in. Hiertoe hebben beide partijen het ingenieursbureau DHV opdracht gegeven om samen met hen en in dialoog met belanghebbenden, een plan te ontwikkelen. Dit plan moet leiden tot:

- het leveren van een bijdrage aan het verminderen van de kans op wateroverlast
- Het scheiden van schoon bron- en regenwater en afvalwater
- Het waar mogelijk bovengronds brengen van de Keutelbeek (ook wel openmaken of ontkluizen van de beek genoemd) in de bebouwde en niet bebouwde omgeving
- Het verfraaien van Beek en het buitengebied tussen Beek en Neerbeek
- Het vergroten van de beleving en het plezier aan water en natuur
- Het terugbrengen van natuurwaarden en recreatieve mogelijkheden langs de beek (ijsvogels, bloemen en planten)
- Het scheppen van mogelijkheden om het schone regenwater in de bebouwde kom af te koppelen van het vuile riool(water) en dit schone regenwater opvangen, bergen en gecontroleerd lozen in de open beek (beleid Provincie en waterschap)
- Het herstellen van historische waarden met (de beleving van) water als thema

De waterhuishouding in en rondom het landelijk gebied tussen Ulestraten, Schimmert en Beek voldoet niet aan de eisen van het waterschap. Een aantal verschillende maatregelen moet ervoor gaan zorgen dat wateroverlast verdwijnt: de functie van de beken zelf moet verbeteren en erosie van de omliggende gronden moet verminderen. Op dit moment onderzoekt het waterschap of en waar en hoeveel regenwaterbuffers er nodig zijn. Datzelfde geldt voor zogenaamde lijnvormige elementen en het omzetten van akkerland in grasland.

Voor zowel de Keutelbeek als de Siepen- en Gijsenbergervloedgraaf en de Heufkens- en Veldjenswaterlossing gaan we bekijken hoe de beken beter ingericht kunnen worden. Dat is belangrijk voor de waterafvoer in natte periodes. Tegelijkertijd willen we in droge periodes zoveel mogelijk water in het gebied vasthouden. De profielen van de beken worden aangepast aan deze wensen.

2.5 Conclusie

Er is een sterk netwerk van actoren in het landelijke gebied rond het gebiedsbureau in de Westelijke Mijnstreek en er is een vrij grote betrokkenheid van organisaties en personen bij de vraagstukken van het landelijke gebied (A2, KRW, bekenproject). Ook is er sprake van verweving en complementariteit in projecten en projectorganisaties. Zowel op ambtelijk als op bestuurlijk niveau is sprake van verbinding en uitwisseling. De actoren en netwerken van het stedelijke gebied (investeerders, burgers, woningbouw...) en het landelijk gebied en de netwerken van het landelijke gebied met zorg zijn nog niet

verbonden. Er wordt actief gezocht naar een gedeelde visie, naar het verknopen van diverse plannen en initiatieven en naar financiering ervan. Enkele personen (Frederix en Schrijen) ontpoppen zich als netwerkmanagers. Deze personen zijn in staat om de integratieslag te maken en zorglandschappen verkennen en uit te werken.

Er is vanuit verschillende richtingen (projecten als A2-verbreding, maar ook sectoren, zoals de landbouw) sprake van een zoektocht naar verbreding van functies, naar nieuwe koppelingen tussen landschap en nieuwe functies als recreatie en toerisme, maar ook zorg is een mogelijkheid.

Er is sprake van verschillende sturingsstijlen. Binnen het netwerk van het landelijke gebied is vaak sprake van vertegenwoordiging en belangenbehartiging. Samen werken aan nieuwe perspectieven is zowel voor natuur- en landschapsorganisaties en ook voor de landbouwvertegenwoordigers nog niet vanzelfsprekend. Het zijn nog vrij traditionele netwerken. Het instellen van gebiedscommissies en het opstellen van een gezamenlijk ontwikkelingsperspectief draagt bij aan wederzijds begrip en integratie van belangen. Het lijkt erop dat de stap naar interactieve sturing en planvorming kan worden gemaakt en dat men zover is om nieuwe onderwerpen te verkennen en nieuwe werkwijzen toe te passen.

Verder is de indruk dat het dat het werken met de LLTB moeizaam verloopt, maar dat individuele agrariërs vaak wel bereid zijn na te denken over nieuw initiatieven op het lokale/regionale schaalniveau.

Met de kansenkaart zal aansluiting gezocht moeten worden op de activiteiten vanuit de gebiedscommissie Westelijke Mijnstreek en bij de visieontwikkeling rond Groene Waarden. Zorg voor aanvulling hierop vanuit zorg (locaties, trends en ontwikkelingen, plannen en kansen). Betrek de gebiedsmanager bij de opzet van activiteiten en bij het verbinden van de netwerken.

We kunnen de gebiedsmanager vanuit het Transform project helpen met:

- de verbinding tussen het stedelijke en landelijke netwerk
- met het zoeken naar nieuwe oplossingsrichtingen en bedrijfs- en gebiedsstrategieën (zorgconcepten, marketing)
- de inbedding op provinciaal niveau.
- Toepassen van methoden en technieken (ontwerp, procestechniek, creativiteit) aan gebiedsprocessen.
- Koppelen van investeringen van Orbis, Rabobank en RO-groep aan het gebiedsproces.
- Overdragen van ervaringen van Orbis als integrale projectontwikkelaar naar het gebiedsproces

We zullen ons ervan bewust moeten zijn dat er sprake is van

- verschil in niveau: strategisch, tactisch en operationeel
- verschillende snelheden in tijd
- culturele verschillen
- onbekendheid met concepten, markten
- beperking in financiële middelen

2.6 Kansenskaart – reactie Alterra

Bovenstaande actor-, netwerk- en beleidsanalyse van het landelijke gebied is aangereikt aan de ontwerper aan de ICC Randstedelijke locatie – Spaubeek, Luuk Boelens. Deze heeft een kansenskaart opgesteld voor de locatie-ontwikkeling, een integraal concept, verhaal en ontwerp op basis van bestaande ontwikkelingen en bestaande te herontwikkelen Orbis locaties in het plangebied. Alterra heeft een reactie hierop gegeven, gebaseerd op de werkmethodiek, zie kader, en op de actor, netwerk en beleidsanalyse van het landelijke gebied.

- De kansenskaart is een mooi document, kwa opmaak en beelden. Gebruik van digitale ontwerptechnieken draagt bij aan het verhaal en de verbeelding.
- Volgens de gebiedsmanager Westelijke Mijnstreek is sprake van een goede inbedding van de ‘groene’ projecten in de kansenskaart. Ook is sprake van reeel beeld kwa investeringsbeslissingen.
- Het is positief dat er een inhoudelijke (programmatische) en organisatorische verbinding is gemaakt tussen A2, landschapspark de Graven en ICC-ontwikkeling en dat er zichtbaar gebruik is gemaakt van de actoren-, netwerk en beleidsanalyse, aangeleverde ontwikkelingen en kaartmateriaal.
- De vraag is in hoeverre de samengestelde visie door de stakeholders is georganiseerd. Alterra is van mening dat het vooral een product van Luuk Boelens is, gebruik makend en combinerend met al wat er al was, samengebald in een mooi totaalconcept. Gelukkig herkennen de gesprekspartners zich erin, maar er is geen sprake van gezamenlijke ideeontwikkeling. Dit is dan ook de belangrijkste faalfactor voor de uitwerking, wanneer Luuk Boelens uit het netwerk verdwijnt. Ik vrees dat er niemand is die het verhaal geïnternaliseerd heeft, omdat men het alleen maar heeft aangehoord. Het is van belang dat deelnemers het plan doorleven om uitvoering eraan te kunnen geven. Er is veel overtuigingskracht nodig om ontwikkelingen mogelijk te maken, beleidsruimte te vinden, betrokkenheid te vergroten, investeringsbeslissingen te kunnen nemen, strategieën aan te passen etc.
- Er staan vele leuke ideeën in die door Luuk Boelens zijn bedacht, maar die veel sterker zouden zijn, wanneer ze door groepen gezamenlijk worden bedacht, geprioriteerd en geselecteerd. Voorbeelden zijn de identiteitsdragers, deze werken pas echt wanneer ze gezamenlijk worden benoemd en echt worden gezien en beleefd als ‘shared values’.
- Uitwerking van het pakket van zorg en cultuur en de oprichting van een zorgschap is bijzonder interessant, maar deze zijn voor het eerst benoemd in de rapportage. Er is geen gelegenheid geweest om samen invulling te geven aan de concepten en ideeën.
- In de visie wordt de verbinding tussen zorg met wonen (corporatie) en projectontwikkeling gemaakt. De verbinding van het witte netwerk (zorg) en het rode netwerk (stad) lijkt vrij sterk, gezien de partners en intenties. De verbinding met het groene netwerk (landelijk gebied) is vooralsnog beperkt tot 1 persoon (Landschapspark de Graven). Dit is een spin in het web, maar ik zou aandacht willen vragen voor een bredere betrokkenheid.
- Naar de Landschapsvisie, een belangrijke drager onder het ICC-ontwikkelingstraject, in het rapport, wordt niet verwezen. Ik stel voor deze een plek te geven en te laten zien dat het bijdraagt aan het realiseren van de kansen met name rond de Geleenbeek. Laat de provincie, maatschappelijke organisaties en burgers zien dat het ingebed is.

- Het verslag is vooral een product van Urban Unlimited, maar ik zou het graag zien als een gezamenlijk product van betrokkenen, dus naast Proyact en Orbis, ook provincie, Alterra en deelnemers aan ronde tafelbijeenkomst. Betrokkenheid is zeer van belang voor vervolgttraject. Laat zien wie er aan hebben meegewerkt.

3. Actor-, netwerk- en beleidsanalyse rurale ICC-locatie

Deze notitie is een inventarisatie van het groene netwerk, beleid ten aanzien van het landelijke gebied, projecten, ontwikkelingen en kansen voor de geselecteerde locaties in Simpelveld, Walem en Mechelen. De notitie is gebaseerd op inventarisatie van documenten en websites en een gesprek met de gebiedsmanager Parkstad en Maastricht Mergelland.

3.1 Gebiedsbureaus

Doelstelling en taken

Het Gebiedsbureau fungeert als uitvoeringsapparaat in het kader van Vitaal Platteland en heeft als zodanig een aantal kerntaken:

- Programma - Het opstellen en bijhouden van een gebiedsprogramma waarin de doelen van Vitaal Platteland worden vertaald naar regiospecifieke beleidsdoelen;
- Ondersteuning - Het ondersteunen en faciliteren van projectindieners bij het aanmelden van hun project;
- Toetsing - Het opzetten en toepassen van een toetsingsmethodiek waarmee de mate van doelbereik van projecten t.o.v. de prioritaire doelen wordt gemeten;
- Plan - Aan de hand van de resultaten van de toetsing wordt een concept jaarplan met de hoogst scorende projecten opgesteld;
- Monitoring – Het bijhouden van de ontwikkelingen op het gebied van plattelandsontwikkeling, dit betreft zowel de goedgekeurde projecten in uitvoering als alle andere relevante ontwikkelingen;
- Draagvlak – Middels communicatie (folders, advertenties, internet, symposia etc.) alle bij het platteland betrokken actoren informeren en zo veel mogelijk betrekken bij het ontwikkelen en uitvoeren van gebiedsgericht beleid.

Gebiedsbureau Maastricht Mergelland is relevant voor de ontwikkeling van ICC-locatie: Walem (gemeente Valkenburg), Mechelen (gemeente Gulpen/Wittem). Het gebied Maastricht en Mergelland bestaat uit de gemeenten Maastricht, Margraten, Meerssen, Eijsden, Valkenburg a/d Geul, Nuth, Gulpen-Wittem en Vaals.

Het gebiedsbureau is te bereiken via de secretaris E. Gruisen. Email: Eric.Gruisen@maastricht.nl. 043-3505050. Bezoekadres: Mosae Forum 10 te Maastricht

De gebiedscommissie bestaat uit de volgende personen

Voorzitter	A. Magielsen
Gemeente Maastricht	W. Hazeu

Gemeente Maastricht	E. Gruisen
Gemeente Margraten	A. Opreij
Gemeente Meerssen	J. Ummels
Gemeente Nuth	L. Pantsers
Gemeente Valkenburg	J. Eurlings
Limburgse Land- en Tuinbouwbond	E. Vanderheijden-Knops
Limburgse Land- en Tuinbouwbond	H. Hartmann
Staatsbosbeheer	P. Roomberg
Stichting Milieufederatie Limburg	A. Broekhof
VVV	F. Beckers
Waterschap Roer en Overmaas	Van der Linden

De vertegenwoordigers van gemeente Valkenburg, SBB, milieufederatie en waterschap zouden moeten worden betrokken bij de ontwikkeling van de ICC-locatie.

Gebiedsbureau Parkstad Limburg

Gebiedsbureau Parkstad is relevant voor ICC locatie Simpelveld. De heer Hornesch is gebiedscoördinator projecten. 06 – 52401395. Bezoekadres: CBS-weg 2 te Heerlen. www.parkstad-limburg.nl

Het gebied Vitaal Platteland Parkstad Limburg bestaat uit de gemeenten Onderbanken, Brunssum, Landgraaf, Heerlen, Kerkrade, Simpelveld en Voerendaal.

Instantie	Naam
Voorzitter	M. te Baerts
Gemeente Heerlen	A. Smeets
Gemeente Landgraaf	A. Drippy
Gemeente Onderbanken	L. Stevelmans
Gemeente Onderbanken	Clermonts-Aretz
Gemeente Simpelveld	R. Palmes
Gemeente Voerendaal	E. Franssen-Muijtjens
Gebiedsbureau ViP-PL	F. Hornesch
Limburgse Land- en Tuinbouwbond	H. Kleuters
Limburgse Land- en Tuinbouwbond	P. Erkens
Secretaris	I. Demandt/R. Cleef
Stichting Milieufederatie Limburg	P. Grooten
Vereniging Natuurmonumenten	F. Baselmans
VVV	F. Beckers
Waterschap Roer en Overmaas	J. Persoon

De vertegenwoordigers van de gemeente Simpelveld, de gebiedsmanager en de de secretaris zouden moeten worden betrokken bij de ontwikkeling van de ICC-locatie om te komen tot een optimale verbinding van initiatieven en benutting van de mogelijkheden van ondersteuning die het gebiedsbureau kan bieden.

3.2 Ontwikkelingen gebieden

Interview met Frank Hornesch, gebiedsmanager Parkstad en Maastricht Mergelland, 21072008

Parkstad en Maastricht Mergelland zijn gebieden, waarin gebiedsgericht werken en uitvoering geven aan Agenda Vitaal Platteland (Platteland in Uitvoering) aan de orde is. De provincie heeft in het Meerjaren Programma Landelijk Gebied afspraken verwerkt vanuit de bestuursovereenkomst met het Rijk over de realisatie van doelen vanuit WILG. Ook de doelstellingen en middelen vanuit POP en provincie zijn opgenomen binnen het MJPLG. Voor uitvoering van gebiedsgericht werken is een gebiedsbureau ingesteld, als schakel tussen gebied (gebiedsorganisaties en particuliere initiatiefnemers) en de provincie. Hiervoor zijn een gebiedsmanager van de provincie en een gebiedscoördinator van DLG aangesteld. Men is initiatiefnemers behulpzaam met het indienen en uitvoeren van projecten, passend binnen de doelen en voorwaarden van het Meerjarenprogramma, en het zoeken naar subsidie. De provinciale gebiedsmanager (voor Parkstad is dat vd Westen en voor Maastricht-Mergelland is dat Meijs) is er voor verantwoordelijk dat de projectaanvragen binnen de provincie langs de sector specialisten wordt geleid. Gemeenten hebben goede ideeën alleen de financiering vanuit ILG is lastig in te passen vanuit de sectorale beoordeling op de provincie. De ervaring is dat sector specialisten niet zo flexibel zijn en erg gericht op de letter van de wet of regeling. Dit is een frustratie van alle gebiedsmanagers en past niet bij de nieuwe manier van integraal gebiedsgericht werken. Dit is overigens langzaam aan het veranderen. Provinciale toetsers richten zich steeds meer op het mogelijk maken van goede projectideeën binnen bestaande sectorale wetten en regelingen. In plaats van nee krijg men steeds vaker ja, tenzij als antwoord.

Een ander probleem waar de partners uit de regio tegen aan lopen is dat het PMJP totstand is gekomen uit onderhandelingen tussen provincie en het Rijk. De gemeenten en andere partijen hebben er nauwelijks invloed op uit kunnen oefenen, terwijl van hen wel de inspanningen worden verwacht om de afgesproken doelen te bereiken. Het wordt inmiddels duidelijk dat de huidige werkwijze niet leidt tot het behalen van de doelen. Er is aandacht en momentum voor het ontwikkelen van nieuwe werkwijzen. De gebiedsmanagers hebben gesproken met de gemeenten. Nu gaat ook gedeputeerde praten met de wethouders van betrokken gemeenten om het te doorbreken.

Het gebiedsbureau werkt ten dienste van de gebiedscommissie, bestaande uit de wethouders van de gemeenten en vertegenwoordigers van LLTB, Milieufederatie, natuurbeschermers en waterschap. Hornesch is het zowel voor Maastricht Mergelland als voor Parkstad. De gebiedscommissie heeft de opdracht te komen tot integrale projecten. De gebieden hebben allen enkele integrale prioritaire projecten benoemd.

Voor Parkstad zijn dat:

- Schinveldse Es
- Ubach over Worms
- Anselderbeekdal – Kerkrade
- Landinrichting Ransdalerveld
- Buitenring – infraproject

Voor Maastricht-Mergelland zijn dit:

- herinrichting Mergelland Centraal Plateau

- landgoederen Maastricht – Meerssen
- Altenhoek – Herkenrade

Andere, meer sectoreale projecten en ideeën die worden aangemeld worden door de medewerkers van het gebiedsbureau opgerekt tot integrale projecten. Ook ondersteunen initiatieven door het investeren in processen. Zo worden kenniskringen opgezet rond groepen van agrariërs en proefboerderijen. Het is moeilijk om projecten op het bedrijfsniveau uit te voeren. In de vroegere generaties van het gebiedsgerichte beleid kon dat nog wel. Nu wordt het al snel gezien als inkomenssteun. Wel kunnen proceskosten worden vergoed en bijvoorbeeld de zoektocht naar nieuwe product-marktcombinaties samen met andere organisaties (bijvoorbeeld zorg).

Voor Parkstad is de Groenagenda opgesteld, een lijst met projecten die moet worden uitgevoerd uiterlijk in 2009. De agenda is tot stand gekomen op basis van een interviewronde met wethouders. Ook gedeputeerde Driessen heeft zich achter de groenagenda geschaard. Voor Parkstad gelden veelal stedelijke vraagstukken als vergrijzing en ontvolking en infrastructuur (bereikbaarheid en doorstroming van verkeer).

Voor Maastricht-Mergelland gelden daarnaast meer groene doelen:

- EHS realisatie
- A2-Maastricht passage
- 5-sterren landschap (recreatie en toerisme)
- Landbouwontwikkeling wordt vooral gezien in relatie met ruimtelijke ordening en milieumaatregelen. (bouwblokken, mest, stank). Verder heeft men de opdracht erosie op de hellingen te voorkomen, is men op zoek naar nieuwe teelttechnieken. Individuele agrariërs zijn wel op zoek naar nieuwe perspectieven door verbreding van de bedrijfsvoering met recreatie en toerisme, zorg en streekproducten. Het gaat om individuele initiatieven. De Zuidlimburgse agrariër is vrij individueel ingesteld. Voor het gezamenlijk ontwikkelen van nieuwe perspectieven is dit een obstakel.

In de ontwikkeling van rurale ICC's kan het initiatief van het 5-sterren landschap, de relatie met recreatie en toerisme en verbreden van de landbouwfocus naar nieuwe ontwikkelingsperspectieven, bijvoorbeeld op het terrein van nieuwe zorgconcepten.

Gemeenten zijn bezig met ruilverkavelingen Mergelland Oost en Centraal Plateau. Hierbinnen vindt grondruil plaats en aanleg, beheer en onderhoud van natuur- en landschapselementen, alsmede routestructuren worden hierbinnen geregeld.

In de dorpen van het Heuvelland is steeds meer aandacht voor leefbaarheid en community vorming. Zo is er een ontwikkeling in het opzetten van servicewinkels. In Voerendaal is een brede school opgezet. De gebiedsmakelaar gelooft in community concepten die worden uitgewerkt binnen het Transform project. Het sluit aan op bovenstaande ontwikkelingen. De gebiedsmakelaar ziet de Landschapsvisie als belangrijkste uitwerking van en inspiratie voor het Nationaal Landschap.

We nemen de geselecteerde rurale ICC-locaties door:

1. Mechelen: ligt in de landinrichting Mergelland Oost. Vanuit DLG is mw Orbons secretaris van de landinrichtingscommissie. Vd Linden uit Eys is de onafhankelijke voorzitter van de commissie. Er vindt verkaveling plaats, gericht

op nieuw gebruik vooral gericht op natuur, landbouw en water. In 2010 vindt de kavelovergang plaats. De eigenaar van de locatie heeft ook verspreide gronden en doet mee aan de ruilverkaveling. Hiermee rekening houden met ICC-ontwikkeling. Betrek de landinrichtingscommissie. De gebiedsmakelaar gelooft in de ontwikkeling van de locatie, zeker omdat er ook een hospice is met terminale patienten, het voormalige Rabokantoor leeg staat, waar nu appartementen voor ouderen worden ontwikkeld, en kan worden betrokken bij de conceptontwikkeling. Voorts is in Gulpen-Wittem, de gemeente waarin de locatie is gelegen aandacht voor de ontwikkeling naar een 5-sterrenlandschap, gericht op nieuwe toeristisch-recreatieve voorzieningen op een hoog serviceniveau. Doelgroep zijn ouderen en rustzoekers. Aanleg van ommetjes, wandel- en fietspaden is onderdeel van landinrichting. Hierop zal aansluiting moeten worden gevonden bij ICC-ontwikkeling. Aanspreekpunt bij de gemeente Valkenburg is de heer Lemmerlijn (hoofd RO).

2. Simpelveld: dit object is een melkveebedrijf, waarbinnen men een nieuw concept wil ontwikkelen, met zorg, maar ook gericht op natuurontwikkeling (EHS) en dit vervolgens extensief beheren. Volgens de gebiedsmakelaar is het de vraag of de gepresenteerde parkontwikkeling (waarbij een vergelijk werd gemaakt met het Sonsbeekpark in Arnhem) wel mogelijk is bij de doelstellingen van het concept, vanwege de natuurdoelstellingen. Voor realisatie is nogal een investering vereist, vandaar dat men op zoek is naar nieuwe concepten en naar een consortium van investeerders. Men is al eens bij de gebiedscoördinator en gebiedsmanager van Parkstad geweest. Ook deze locatie is onderdeel van een herinrichting Mergelland Oost. Grootste probleem is van RO-aard, omdat de ontwikkeling is voorzien buiten de bouwblokken. Mw Orbons van DLG is secretaris. Voorzitter is dhr vd Linden. Palmes is de wethouder die betrokken is bij dit initiatief en die in het ontwerptraject kan worden betrokken.
3. Walem: de locatie is onderdeel van de herinrichting Centraal Plateau, waarbinnen in 2009 de kavelovergang is gepland. Binnen de landinrichting wordt naast kavelruil winst voor natuur en landschap meegenomen. Voorzitter van de landinrichtingscommissie is Strouss, voormalig burgemeester van Voerendaal. Secretaris van DLG is Willems. Walem ligt in de gemeente Valkenburg, die erg actief is op het gebied van recreatie en toerisme, met de slogan Leisure en Pleasure. Bij de ontwikkeling van ICC kan hierop aansluiting worden gezocht. Roy Hennekens van de gemeente zou kunnen worden betrokken bij de ICC-ontwikkeling.

Algemene opmerking van de gebiedsmakelaar ten aanzien van de locaties:

- er zitten geen cultuurhistorisch waardevolle objecten bij.
- Er is nog een interessante locatie in Kerkrade: Anselerbeekdal, waarbinnen 2 monumentale boerderijen liggen in eigendom van de gemeente. Er zijn ideeën om een soort van Central Parc van Parkstad te maken, met waterdoelen en recreatie en toerisme onderdeel van uitmaken.
- Van belang is het introduceren van zorgconcepten en ICC's op het niveau van gemeenten en dan met name in de relatie met de traditionele thema's van het landelijke gebied: natuur, landschap, water, landbouw en recreatie. Op dit niveau bestaat nog veel onbekendheid met de nieuwe combinatie.

De gebiedsmakelaar vindt de ICC-ontwikkeling bijzonder interessant en geeft aan dat het zeer kansrijk is voor het vinden van financiële ondersteuning vanuit PMJP Vitaal Landelijk gebied. Ook kan de gebiedscoördinator behulpzaam bij de uitwerking van de

ICC's en het aangeven op welke wijze financiële en beleidssteun kan worden verkregen. Hij geeft de belangrijkste criteria aan:

- wat draagt het initiatief bij aan natuur en landschap. Al de ICC-locaties zijn geselecteerd op versterken van natuur en landschap
- Op welke wijze draagt het bij aan waterdoelen, KRW en Specifieke ecologische functie beken, van toepassing op de Geul en relevant voor de locatie Walem
- Bijdragen aan cultuurhistorie: geen van de locaties lijkt aan deze doelstelling te kunnen bijdragen.
- Bijdragen aan wonen, werken en leefbaarheid: ook hierop scoren de ICC's goed
- Bijdragen aan stad-land verbindingen: met name relevant voor Simpelveld locatie

Met name voorstellen die in PPS verband worden ingediend worden positie gewaardeerd. De consortia die de ICC's gaan ontwikkelen voldoen aan deze voorwaarde. De gebiedsmanager is bereid mee te werken aan de uitwerking van de rurale ICC's.

3.3 Projecten en organisaties

Nationaal Landschap Zuid-Limburg

Initiatiefnemer is een samenwerkingsverband van natuur- en landschapsorganisaties, alsmede recreatie. IVN (natuureducatie), landschapsbeheerders, IKL, VVV, CNME, LLTB. Het zijn vooral belangenorganisaties. De verbinding met overheden en vooral gebiedsprogramma's is nog niet zo sterk. Provincie en gemeenten zijn nauwelijks actief. Het initiatief voor plan- en projectontwikkeling ligt vooral bij natuurorganisaties. De vraag is of de activiteiten wel doorwerken binnen beleid.

Om de bekendheid en herkenbaarheid van het Nationaal Landschap Zuid Limburg te vergroten is door het IVN Consulentenschap Limburg in 2006 een projectvoorstel geschreven en ingediend bij de gebiedscommissie Maastricht Mergelland, gericht op een geregisseerde aanpak van de voorlichting en educatie in het Nationaal Landschap. De gebiedscommissie heeft geadviseerd te komen tot een breder en met het IKL afgestemd projectvoorstel voor het Nationaal Landschap.

Om de Nationale Landschappen op de kaart te zetten en voor bewoners en bezoekers een goede uitstraling te geven is een gerichte en (publieks)communicatie en marketingstrategie (*'branding'*) noodzakelijk. Het behoud en de ontwikkeling van een kwalitatief hoogwaardig Nationaal Landschap Zuid Limburg kan alleen slagen met betrokkenheid van alle partijen uit de streek; ieder vanuit zijn eigen kunnen maar met een gemeenschappelijk belang. Het vraagt een vaste koers voor de toekomst zonder het gebied daarmee 'op slot te zetten' voor nieuwe ontwikkelingen. Sterker nog,....nieuwe economische dragers voor het platteland zoals *leisure, health care, wellness, senioreneconomie* e.d. kunnen de kwaliteit van het Nationaal Landschap verhogen maar zijn ook afhankelijk van een hoogwaardig en aantrekkelijk landschap.

In 2006 en 2007 is door een coalitie bestaande uit de stichting IKL, het IVN, CNME Maastricht e.o. Vereniging Natuur Monumenten, Staatsbosbeheer, VVV Zuid Limburg de LLTB en de provincie Limburg een communicatieplan ontwikkeld genoemd 'collectieve communicatie van de activiteiten in het Nationaal Landschap Zuid Limburg'. Dit plan ligt ten grondslag aan het projectplan 'Nationaal Landschap Zuid Limburg op de kaart'.

Het project beoogt de samenwerking en de tussen partners -actief in het landschap- te vergroten, door met de direct betrokkenen een samenhangend aanbod van activiteiten te ontwikkelen. De direct betrokkenen zijn onder andere de (vertegenwoordigers) van de 26 IVN afdelingen, 3 NME centra, de stichting IKL, de recreatiesector waaronder de regionale VVV, de 3 grote terreinbeherende organisaties, cultuurhistorische organisaties zoals heemkundeverenigingen, belangenorganisaties zoals de LLTB-afdelingen en de 20 lokale overheden. Het resultaat is de beschikbaarheid van een samenhangend/ gecoördineerd aanbod aan natuur-, milieu-, cultuurhistorisch- educatieve publieksactiviteiten (zoals wandelingen, natuurwerkdagen, schoolactiviteiten) in de vorm van brochures/ folders en in digitale vorm. Zo hanteren Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten een inhaalslag voor het op peil brengen van de terreinen in functie van het Nationaal Landschap. In dit verband heeft Staatsbosbeheer in 2007 een landschapsanalyse uitgewerkt die ingezet wordt voor structureel herstel te bereiken van de 'cultuurhistorische parels' van deze terreinbeheerder. Hiervoor worden eigen middelen en extra LNV gelden aangeboord. Daarnaast zullen de uitkomsten van een nadere analyse van de recreatieve behoefte aan natuur en landschap in ieder geval voor Staatsbosbeheer richtinggevend zijn voor het gericht differentiëren van het recreatieve aanbod van de Zuid Limburgse natuurgebieden.

Landschapsorganisaties zijn enthousiast over het gezamenlijk opstellen van een landschapsontwikkelingsplan, zoals in Voerendaal in het kader van Landschapsvisie Limburg.

Het projectvoorstel bevat een veelheid aan activiteiten gericht op communicatie, training, educatie, netwerkvorming, workshops en uitvoering. Het start in 2008 en heeft een doorlooptijd tot en met 2011.

Natuurmonumenten

Mechelderbeekdal: Langs de Hermansbeek en de Lombergbeek, zijbeken van de Geul, liggen hooilandjes, heggen en bosjes. In de hooilanden komt veel kwel voor; ook worden ze regelmatig overspoeld door de beken. Sommige hooilandjes zijn wat ruiger, daar groeit meer moerasspirea. Door elk jaar te hooien, probeert Natuurmonumenten hier planten als herfsttijloos, knolsteenbreek, gevlekte orchis en slanke sleutelbloem te behouden. Ook heeft Natuurmonumenten terrein in het Geuldal.

IKL - Dorpen in het groen

IKL-programma: IKL heeft dorpen geselecteerd op basis van bereidheid gemeente en belangstelling van dorpsraden en de mogelijkheden vanuit landschap. In de periode 2008-2010 wordt per dorp 65000 euro geïnvesteerd een groene dorpsrand.

Verder kan IKL bijdragen aan de aanleg van het herstel van hoogstamboomgaarden, communicatie en educatieactiviteiten als de bloesemmaand, struinboomgaarden, hoogstamarrangementen en routeboekjes. Voorts geldt dit voor de Werkdagen in het landschap voor primair en voortgezet onderwijs (uitbouw adoptieproject) en bedrijven en het ontwikkelen van informatiedragers als IKL routebeschrijvingen, kijkvensters en infopanelen.

Waterschap

De voorbereidingen voor een nieuw waterbeheersplan zijn inmiddels opgestart. Het nieuwe waterbeheersplan gaat parallel lopen in de nieuwe zesjaarlijkse cyclus van het Stroomgebiedsbeheersplan Maas, dat voortkomt uit de

systematiek van de Kaderrichtlijn Water en het Nationaal Bestuursakkoord Water. De vaststelling van het (Deel) Stroomgebiedsbeheersplan Maas, de Aanvulling op het Provinciaal Omgevingsplan Limburg voor het waterbeleid én het nieuwe Waterbeheersplan Waterschap Roer en Overmaas 2010-2015, is gepland op uiterlijk 22 december 2009, na publicatie van de betreffende concepten/ontwerpen op uiterlijk 22 december 2008.

Herinrichting Centraal Plateau (www.herinrichting-limburg.nl)

In dit landinrichtingsproject is een landinrichtingscommissie benoemd door het College van Gedeputeerde Staten van de Provincie Limburg. Een landinrichtingscommissie is nodig, omdat het plan afgestemd moet zijn op de wensen en belangen in het gebied en de leden van de landinrichtingscommissie beschikken over zeer veel gebiedskennis.

Deze landinrichtingscommissie bestaat uit een aantal (agrarische) leden en een aantal adviseurs. De adviseurs zijn zelf geen lid van de landinrichtingscommissie, maar staan de commissie met raad en daad bij. De samenstelling van de landinrichtingscommissie is als volgt:

Leden: mr. H.G.M. Strous (onafhankelijk voorzitter), C.L.W.M. Backbier (Plv-voorzitter, namens de landbouw) R.A.J.E. Cobben (lid, namens de landbouw), mevr. C.P.M. Dullens-Eijssen (lid, namens de landbouw), J.H.L. Petit (lid, namens de landbouw) J.M.J.M. Beijen (lid, namens de gemeenten), W.G. Ghijsen (lid, namens natuurorganisaties), F.M.W.L. Willems (secretaris, Dienst Landelijk Gebied)

Adviserende leden: ing. G.J.J.M. van der Westen (namens de Provincie), H. Winteraeken (namens het Waterschap Roer en Overmaas), ir. J. Brinksma (namens het Kadaster)

Bij het secretariaat (de Dienst Landelijk Gebied te Roermond) zijn de volgende personen werkzaam voor de landinrichtingscommissie "Centraal-Plateau": Puts (projectmedewerker), S. v.d. Linden (projectmedewerker), mevr. S. Seelen (projectmedewerkster), mevr. M. Lamers (secretariaat)

De herinrichting "Centraal-Plateau" is een gebied ter grootte van ruim 5.700 hectare. Het gebied ligt in het zuiden van de provincie Limburg en ligt geheel of gedeeltelijk binnen de gemeenten Beek (565 ha), Meerssen (700 ha), Nuth (2.390 ha), Schinnen (110 ha), Valkenburg a/d Geul (1.020 ha) en Voerendaal (915 ha).

De volledige begrenzing van het gebied is zo nauwkeurig mogelijk op de kaart behorende bij het ontwerpplan van 1997 aangegeven. Er is een herinrichtingsproject gestart in dit gebied, omdat er vele verschillende belangen in het gebied aan de orde zijn. Het gebied is voor het overgrote deel in gebruik voor de landbouw, maar ook natuur en landschap spelen een zeer belangrijke rol in het gebied. Door het uitvoeren van het herinrichtingsplan kunnen al deze belangen op elkaar worden afgestemd en ontstaat er een gebied, waarin op een harmonieuze manier de functies natuur, landschap en landbouw een krachtige plaats hebben en in de toekomst langdurig naast elkaar kunnen bestaan.

Op 2 september 1997 is het landinrichtingsplan vastgesteld door Gedeputeerde Staten en hiermee in uitvoering gekomen. Vanaf die tijd zijn ook al enkele werken uitgevoerd. Er zijn mogelijkheden van subsidie van hagen, kavelgrens- en erfbeplantingen voor particulieren (E. van Harmelen, 0475 356895)

Herinrichting Mergelland Oost

Het Plan van Toedeling heeft ter visie gelegen. Er zijn binnen de termijn 423 bezwaren ontvangen. Dit zijn er duidelijk minder dan de commissie had verwacht. De herinrichting "Mergelland-Oost" is een gebied ter grootte van ruim 7900 hectare. Het gebied ligt in het zuidoosten van de provincie Limburg en wordt in het oosten en zuiden begrensd door de landsgrens met Duitsland en België. De volledige begrenzing is zo nauwkeurig mogelijk aangegeven op de kaart bij de planwijziging, die op de daarvoor bestemde pagina is te vinden.

Het gebied is geheel of gedeeltelijk gelegen in de gemeenten Vaals, Simpelveld, Gulpen-Wittem, Voerendaal en Heerlen.

Er is een herinrichtingsproject gestart in dit gebied, omdat er vele verschillende belangen in het gebied aan de orde zijn. Het gebied is voor het overgrote deel in gebruik voor de landbouw, maar ook natuur en landschap spelen een zeer belangrijke rol in het gebied. Door het uitvoeren van het herinrichtingsplan kunnen al deze belangen op elkaar worden afgestemd en ontstaat er een gebied, waarin op een harmonieuze manier de functies natuur, landschap en landbouw een krachtige plaats hebben en in de toekomst langdurig naast elkaar kunnen bestaan.

Sinds september 1997 is het landinrichtingsplan in uitvoering. Enkele werken zijn ook al uitgevoerd.

De samenstelling van de Landinrichtingscommissie is als volgt:

Leden: J. van der Linden (Onafhankelijk voorzitter) B. van den Tillaar (Vice-voorzitter, namens de gemeenten), L. Jongen (Lid, namens de landbouw), J. Vanderheyden (Lid, namens de landbouw), R. Vandenbooren (Lid, namens de landbouw), E. Vanderheijden (Lid, namens de landbouw), A. Ovaa (Lid, namens natuur en landschap), I. Orbons-Hettema (Secretaris, Dienst Landelijk Gebied,

Adviserende Leden: G.J. van der Westen (Provincie Limburg), H. Winteraeken (Waterschap Roer en Overmaas), P. Meuwissen (Kadaster), M. Sterk (Gemeenten),

Wat gebeurt er in 2008? Het project Mergelland-Oost gaat steeds sneller. Dat komt door de wens om dit soort projecten in het algemeen zo snel mogelijk uit te voeren en af te sluiten. Verreweg de meeste tijd van de landinrichtingscommissie wordt gestoken in de behandeling van de ingediende bezwaren tegen het Plan van Toedeling. Maar er wordt ook volop doorgewerkt aan het opstellen van de bestekken voor de uitvoering van alle werkzaamheden, die nog niet zijn gebeurd. In 2007 is het regenwaterbufferbestek in uitvoering genomen. Voor de bouwvakvakantie van 2008 zijn alle regenwaterbuffers aangelegd.

Mogelijkheid voor subsidie voor aanleg en herstel van hagen en kleinschalige hoogstamboomgaarden voor particulieren rond dorpskernen, via IKL (Frans Voncken – 0475 386434)

Waterschap Roer en Overmaas: Deze herinrichting is in 1997 door Gedeputeerde Staten vastgesteld. In het kader van de herinrichting worden diverse waterbeheersingswerken uitgevoerd, zoals aanleg regenwaterbuffers en beekherstelmaatregelen. Als gevolg van het herinrichtingsplan zullen bovendien grote oppervlakten grond aan het waterschap worden toegewezen voor herinrichtings- en/of meanderstroken langs watergangen en

lijnvormige elementen (groenstroken en grasbanen) ten behoeve van erosiebestrijding. Het waterschap betaalt 50 % van de kosten die niet gesubsidieerd worden.

3.4 Conclusie

Er is sprake van een sterk netwerk op het niveau van Parkstad, de regio gebaseerd op de wet gemeenschappelijke regelingen, met name waar het gaat om de stedelijke vraagstukken. Veel minder sterk is het netwerk in het landelijke gebied. Er is een gebiedscommissie, met bestuurlijke vertegenwoordiging. Op het ambtelijke niveau is te zien dat er sprake is van individuele ontwikkeling en aanvraag van projecten, met name door professionals: maatschappelijke organisaties, waterschap en gemeenten. Gemeenten nemen initiatieven voor lokale economische ontwikkeling, met name gericht op recreatie en toerisme. Het netwerk van het landelijke gebied (natuur, landschap, water en, landbouw) is verwickeld in langlopende herinrichtingsprojecten.

Er is weinig gezamenlijke ontwikkeling van nieuwe thema's, dat wil zeggen binnen gemeenten, tussen gemeenten, tussen verschillende organisaties of gezamenlijk initiatief van particulieren. Er is nauwelijks initiatief voor community concepten en zorg tussen projectontwikkelaars, gemeenten enerzijds en natuur, landschap en landbouw anderzijds.

Er is sprake van verschillende sturingsstijlen. Binnen het netwerk van het landelijke gebied is vaak sprake van vertegenwoordiging en belangenbehartiging. Samen werken aan nieuwe perspectieven is zowel voor natuur- en landschapsorganisaties en ook voor de landbouwvertegenwoordigers nog niet vanzelfsprekend. Het zijn nog vrij traditionele netwerken. Echter het instellen van gebiedscommissies en het opstellen van een gezamenlijk ontwikkelingsperspectief draagt bij aan wederzijds begrip en integratie van belangen. Het lijkt erop dat de stap naar interactieve sturing en planvorming kan worden gemaakt en dat men zover is om nieuwe onderwerpen te verkennen en nieuwe werkwijzen (werkateliers) toe te passen.

- Aansluiting zoeken bij herinrichting.
- Betrekken van gebiedsmanager en coördinatoren bij ontwikkeling van ICC's in ruraal gebied
- De relatie tussen zorg, leefbaarheid, recreatie en toerisme, natuur/landschap en landbouw agenderen op gemeentelijke agenda
- Bouwen van netwerken op het niveau van gemeenten, dorpen en rond locaties. Zorgen voor uitwisseling en gezamenlijke aanpak en ontwerp. Gezamenlijke coceptontwikkeling, zoeken naar passende doelgroepen en inrichtings- en ontwerpvoorwaarden.
- Zorgconcepten, gezondheid als pijler van natuurontwikkeling op de agenda van provincie en gebiedsmanagers en –coördinatoren meenemen in de ontwikkeling.
- Aandacht voor ketenontwikkeling op lokaal niveau
- Aansluiting op branding: 5-sterren landschap en Leisure and Pleasure
- Gebiedsmanager kan behulpzaam zijn bij het agenderen van ICC's en bij het indienen van projectvoorstellen voor financiële ondersteuning vanuit Vitaal Landelijk Gebied.

Met de ICC ontwikkeling zal aansluiting gezocht moeten worden op herinrichtingsproces en de de activiteiten vanuit de gebiedscommissie. Zorg voor aanvulling hierop vanuit

zorg (locaties, trends en ontwikkelingen, plannen en kansen). Betrek de gebiedsmanager bij de opzet van activiteiten en bij het verbinden van de netwerken.

We kunnen de gebiedsmanager vanuit het Transform project helpen met:

- de verbinding tussen het stedelijke en landelijke netwerk
- met het zoeken naar nieuwe oplossingsrichtingen en bedrijfs- en gebiedsstrategieën (zorgconcepten, marketing)
- de inbedding op provinciaal niveau.
- Ook kunnen we methoden en technieken (ontwerp, procestechniek, creativiteit) toevoegen aan zijn proces.
- Ook zijn de investeringen van Orbis, Rabobank en RO-groep interessant voor natuurontwikkeling, en versterken van de gemeentelijke initiatieven op het gebied van recreatie en toerisme
- Ervaringen van Orbis als integrale projectontwikkelaar

We zullen ons ervan bewust moeten zijn dat er sprake is van

- verschil in niveau: strategisch, tactisch en operationeel
- verschillende snelheden in tijd
- culturele verschillen
- onbekendheid met concepten, markten

4. Conclusie en doorkijk naar fase 3

In dit rapport staat beschreven de netwerk- en omgevingsanalyse voor randstedelijke en rurale locatie gericht op het verbinden van het witte (zorg), groene (landelijk gebied) en rode (stedelijke gebied) netwerk van actoren, beleidsinitiatieven en projecten. Per onderdeel - randstedelijk en ruraal – staan conclusies. De belangrijkste conclusie voor de randstedelijke locatie is dat de ontwikkelingsrichting, de kanskaart, niet is verinnerlijkt bij betrokkenen in het netwerk. Voor het realiseren van het design moet het aspect van verbinden met omgeving en doelgroepen meegenomen worden. Het inspirerende verhaal van Luuk Boelens moet bij anderen geïnternaliseerd worden en het netwerk moet worden opgebouwd om vervolgstappen te kunnen nemen.

De belangrijkste conclusie bij de rurale locatie is dat het onderwerp zorg nog nauwelijks bekend is bij gemeenten en bij organisaties en initiatieven in het landelijke gebied. Er zal moeten worden gewerkt aan een breed netwerk van deelnemers op het laagste schaalniveau, nieuwe koppelingen moeten worden gezocht bij bestaande functies en initiatieven en het lokale netwerk betrekken bij het ontwerp- en ontwikkelingsproces, daarbij moet rekening worden gehouden dat opschaling van initiatieven naar een satellietmodel (schil 2) of een zorglandschap (schil 3) en inbedding in andere ontwikkelingen in de omgeving van de ICC (binnen gemeente, andere functies, doelgroepen en initiatiefnemers) aan de orde zal zijn. Voorts zal op zoek moeten worden gegaan naar nieuwe organisatievormen (zorgschap, integrale gebiedsorganisatie) en lokale trekkracht. Een brede koppeling van kennis en beleidsnetwerken in zorg en landelijk gebied is aan de orde. Het agenderen van gezamenlijke werkprocessen, breder dan tot nu toe het geval was helpt daarbij.

Voor beide trajecten geldt dat de vooruit geschoven provinciale medewerkers, de gebiedsmakelaars in de Westelijke Mijnstreek en Parkstad enthousiast zijn over de nieuwe perspectieven voor het landelijke gebied, zowel voor het landschap als voor de agrarische sector. Deze personen kunnen een cruciale rol vervullen in het integreren en inbedden

van zorgconcepten in beleidsprocessen en andere ontwikkelingen in gebieden. Voorwaarde is dat het onderwerp zowel in de gebieden als op de provincie moet zijn geagendeerd. Stuur tevens aan op ondersteuning van ICC's vanuit de nieuwe versnellingsagenda (2008-2011), waarbinnen zorgconcepten expliciet worden genoemd binnen het cluster health care. In het traject is tevens een verkenning gedaan naar de mate waarin zorg binnen de beleidsagenda van het ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) is opgenomen. Conclusie was dat langzaam de kansen om te komen tot nieuwe functiecombinaties op het platteland, waarbij zorg bijdraagt aan perspectieven voor landbouw en landschap doordringt. Binnen LNV vinden verkenningen plaats, op basis waarvan een beleidsstrategie wordt ontwikkeld. In de volgende fase van het Transform project zal moeten worden ingespeeld op bovenstaande ontwikkelingen. Geef aan dat binnen het Rijk/LNV langzaam de kansen worden gezien voor zorg als belangrijke drager van het landschap en plattelandseconomie. Hierop anticiperen vanuit provincie zou wel eens gunstig kunnen uitpakken voor Limburg.

In de volgende fase zou het goed zijn om een verbinding maken met het Nationaal Landschap Heuvelland, een samenwerkingsverband van natuur- en landschapsorganisaties, alsmede recreatie. IVN (natuureducatie), landschapsbeheerders, IKL, VVV, CNME, LLTB. Het zijn vooral maatschappelijke organisaties, die heel kritisch de ontwikkelingen zullen volgen, maar die in het Nationaal Landschap initiatief een kader lijken te hebben gevonden om ontwikkelingsgericht aan de slag te gaan met het landschap. Het lijkt erop dat het Rijk zich inzet om de status van Nationale Landschappen te versterken, omdat er op nationaal niveau meer prioriteit aan zal worden gegeven en op korte termijn een sterkere sturing aan zal worden gegeven.

In de inventarisaties kon nog niet worden geanticipeerd op de ontwerpisen die worden gesteld vanuit de specifieke ICC-doelgroepen (ouderen, psychiatrische patienten, palliatieve zorg, herstel en kuuroord etc) en randvoorwaarden omgevingscondities (inrichtingseisen natuur en landschap, waarover in toenemende mate kennis over bekend is) geven aan de te ontwikkelen locaties. Er is geen nieuwe configuratie van doelgroep, locatie en omgeving.

Ook bij het vervolgtraject bij de uitwerking en realisatie van de ICC's zal moeten worden uitgegaan van de Kombi-benadering. De uitwerking en uitvoering van het plan zal jaren in beslag gaan nemen en we zullen geconfronteerd worden met allerlei nieuwe complexe vragen, van inhoudelijke aard (zorg, natuur, energie, landbouw, bouwtechnisch etc), maar ook van procesmatige aard (werkvormen, beleid, planning, projectontwikkeling, veranderingsprocessen, relatie met bewoners en belangenorganisaties). Voorts zullen trends en ontwikkelingen invloed uitoefenen op de realisatie (neem bv de kredietcrisis, die veel invloed heeft op de woningmarkt en financiering). In de 3^e fase betekent dit gezamenlijke fore- en backcasting om na te gaan hoe de projectontwikkeling van de verschillende locaties in de tijd is gepland en welke ontwikkelingen, problemen en uitdagingen we tegen zullen komen. Dit zal moeten leiden tot het gezamenlijk bepalen op welke wijze ermee om kan worden gegaan. Dan ook zullen de verschillende bijdragen en rollen duidelijk worden. Ook wordt ermee duidelijk aan welke disciplines behoefte bestaat niet op voorhand aan te geven is. Dergelijke oefeningen zullen van tijd tot tijd moeten worden herhaald, omdat de omgeving aan veranderingen onderhevig is.